»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:

	За Угарску:	Србију, Црну Гору и друге стране државе	
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на четврт »	К 8·50	11·50	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 134. У Новом Саду, у недељу 21. јуна (4. јула) 1909. Година XXV.

Народносна странка.

При великој мађарској кризи, која траје ево већ скоро три месеца и која је сада близу прелома, могло је пасти у очи, да народносна странка у том погледу није од себе дала гласа а народносни клуб није до сад дао никакве изјаве, да би означио своје становиште према данашњој великој кризи.

Ово је могло дати повода, да се мисли, е у народносној странци није све у реду, да се она „распада“ и да је на „умору“.

Заиста, дописник загребачке „Хрватске“, органа хрватске странке права, тако је схватио ову ствар у једном чланку под насловом „Распад народносне странке“ па је српски велико-кикиндски лист „Српски Глас“, орган нове српске демократске странке, то гледиште сасвим и усвојио те из њега повукао за своју странку и повољне консеквенције.

Исти дописник „Хрватске“ из Будимпеште, који је до сад и у српским стварима, па и о држању народносне странке, свагда према добивеним верним информацијама „Хрватску“ добро и родољубиво извештавао, као да је у овај мах, како народносни посланици нису на окупу у Будимпешти, био сасвим обманут.

Готови сви наводи тога дописника „Хрватске“ не стоје нити има говора о „распаду“ народносне странке. Народносна странка постоји једно на друго већ четрдесет и две године, све од године 1867., па ако је од времена на време можда и мењала облике, основа јој је остала увек једна те иста: одржање народнога бића немађарских народа у Угарској и њихова права на саучешће у државном животу заједничке нам отаџбине, како на политичком, тако и на културном пољу.

Тако јака основа се не руши тако лако. Већ више од четрдесет година власници у Угарској казују и саветују немађарским народима: »Оканите се вашега народноснога становишта! Приступите ма којој од мађарских странака! Ми народносну странку не можемо признавати, јер ми хоћемо не само јединство Угарске, него и оно јединство мађарскога народа, које би имало да обухвата читаво становништво Угарске.“ Наравно да би тиме било оправдано све оно, што се чини и на политичком и на културном пољу за такво јединство мађарскога народа.

У томе лежи та велика разлика међу мађарским странкама и народносном странком.

За оно, што извештава дописник »Хрватске« и што усваја велико-кикиндски лист, нема никакве подлоге.

Да би румунски епископат стајао у каквој противности са народносном странком, о томе нема ни говора. У том баш и лежи јачина Румуна у народносној странци, што је њихов епископат потпуно сагласан са народносном странком. Било је покушаја, да се у Румуна створи нека умерена румунска странка у противности са странком, која је у народносном клубу. Али тај покушај, који је чињен преко дра Емила Бабеша, сина покојном гласовитом Вићентију Бабешу, сасвим је пропао. Што се тиче онога навода, да је члан народноснога клуба др. Јулије Мању жртвовао за партајски лист „Лупту“ 160.000 круна, то је ствар сасвим немогућа. Др. Мању живи у врло скромним материјалним приликама. Он је правни саветник, нека врста фискала унијатскога владичанства и каптола у Ердељу па никад не живи стално у Будимпешти. „Лупту“ уређује и подржава др. Аурел Влад, који стално живи у Будимпешти, где има своју адвокатску канцеларију са врло добром праксом.

Што се тиче односа народноснога клуба према социјалистама, то су неку везу са истима подржавали понајвише словачки народносни посланици. Гласовити вођа сељачке странке у Угарској, Андрија Ахим, који је Словак, у почетку саборисања године 1906., док му у сабору нису оборили мандат, био је члан народноснога клуба. Извесни додир, који је народносни клуб имао са социјалистама, имао је за последицу то, да су социјалисте у Будимпешти свагда народносну опозицију узимали у заштиту.

Што народносна странка на угарском сабору до сад није од себе дала никакву изјаву у погледу данашње велике мађарске кризе, то је сасвим наравно. Народносна странка стоји на основи општега права гласа, па сматра, да данашња саборска већина у погледу односа Угарске према Аустрији, па у питањима привреднога односа, те и банковнога питања, не може одлучивати, док се не би састао парламенат на основу општега гласања. То становиште има и круна, па и демократе и социјалисте. За то се и демократе и социјалисте нису мешали у преговоре, које је водила и води мађарска независна странка у погледу поравнања са Бечом.

Не би имало смисла, да чланови народноснога клуба из Баната, па чак из Ердеља, долазе у Будимпешту, кад нема саборских седница и кад немају шта да кажу о данашњој кризи, тим мање, што при преговорима са Бечом како мађарске странке, тако и бечки кругови сасвим искључују народносне посланике из тих преговора.

Али зато, што се народносни клуб у времену, где траје велика мађарска криза, не састаје нити даје какве изјаве, не следује то, да се народносна странка „распада“ и да је на „умору“. Ми можемо свакога уверити, да то не одговара истини, и да су то неке претпоставке, које би баш противници народносне странке желели да се испуне.

Што се тиче оних консеквенција, које изводи српски великокикиндски лист о тобожњем распаду народносне странке, то, према погрешним премисама, наравно да морају и консеквенције бити погрешне.

Ми и овим поводом не ћемо да имамо какве полемике са српским великокикиндским листом и са српском демократском странком. Држање „Српскога Гласа“ у Великој Кикинди тако је изврсно у интересу овостранога Српства, да тај лист испуњава једну правнину и да превазилази замашај једнога локалног листа те узима значај листа за опште српске интересе. А што се тиче нове српске демократске странке, то смо ми у своје доба сасвим јасно изјавили своје мишљење. Ми и данас имамо то гледиште и то убеђење, да је у народносном начелу по себи садржано и начело демократије. Ово доказивати, значило би доказивати, да је вода мокра. Демократија по себи не осигурава народно биће немађарских народа. Баш демократе у Угарској иду на то, да се особине појединих народа и извесне автономије тих народа у њиховим конфесијама одстране. С тога су демократе одлучно против народно-црквене автономије и Румуна и Срба. Па демократе у Угарској заузимају становиште и за оно јединство мађарског народа, које смо горе споменули и које кулминира у национналној мађарској држави.

Но ми се не бојимо такове демократије у Срба, јер ми демократију у Срба не можемо себи друкчије ни да представимо, него као српску демократију. Па с тога нам не пада на памет, да се стављамо у какву противност са српском демократском странком, пошто смо уверени, да њено деловање ма у ком облику може бити само родољубиво српско.

Само држимо, да је велика заблуда, ако српска демократска странка мисли, да се национналне тежње противе демократији, јер те тежње нису тежње искључивости и народноснога сепаратизма, већ народносне равноправности. Велика је заблуда и у том, ако се досадања народносна и мађарска политика једна с другом упоређују.

Немађарски народи баш су на основу демократије покушали, и после октобарске дипломе од године 1860. и после успоставе устава од године 1867., да дођу до споразума са Мађарима па да демократизирају Угарску, али без икаква успеха. Па и речка је резолуција покушала споразум, али опет без икаква успеха.

Ми бисмо највише желели, да се наша заједничка отаџбина баш привредно еманципује. Али за ово је потребан споразум са оним милијонима немађарских народа. За ово није довољна само општа демократија, јер ова може да жели и нивелисање, па и оно јединство мађарскога народа, које смо означили и које налази свога израза у национналној мађарској држави.

Ми смо тога уверења, да су баш национналне тежње немађарских народа кадре демократизирати Угарску, и баш без такова демократизирања не може бити ни говора о том, да би досадања мађарска политика дошла у »конкурс« — као што се о том изражава „Српски Глас“.

Нама је и то јасно, да би без народносне демократије српска демократија морала временом доћи овамо, где су данас наши несретни радикали — наравно без неваљалства данашњег радикалства.

Народносна странка у Угарској стоји на широкој основи демократије и то осигурава будућност немађарских народа у Угарској.

Неуспеси народносне странке не могу се приписивати њеним погрешкама. Што у чисто румунском изборном срезу у Оравици није могао бити изабран Румун, а у пезиночком чисто словачком срезу Словак, томе заиста није крива народносна странка. Она би се, ако би потрајали такви односи, могла и опет повући у пасивитет. Али њена узвишена начела демократије и народне равноправности увек ће постојати. А ова су начела означена како у предлогу народносних посланика од године 1868., тако и у програму народноснога конгреса од године 1895., па у народносној адреси од године 1906.

„Велеиздајничка“ парница у Загребу.

(Осамдесет и пети дан расправе).

У уторак, 16. (29.) јуна, 85. дан расправе прешло се на преслушавање сведока из групе Стара Градишка. На оптуженичкој клупи су парох Доситеј Кутузов, равнајући учитељ Вукелић и трговац Јован Калафатић. Бране их одветници радикали, за тим др. Винтер и др. Срђан Будисављевић.

Сведок Милан **Обучина**, ркат., умировљени финанс. стражар, а сада гостијоничар у Ускоцима, заклет изјављује, да је године 1906. дошао у Ускоке. Месеца јула 1906. године била је у Ускоцима скупштина код Калафатића. Састанак је био и године 1907. На тај је дошао и професор Шушњар из Црне Горе. Чуо је, да се је ту говорило, да је ово српско небо, српски месец, који сја на нас Србе. Поздрављали су и краља Петра. Зна, да су се у августу године 1907. превезла два србијанска официра из Босне Калафатићу. У народу је чуо говорити, да је ово српска земља, да не ће пуцати на брата Србина итд. Певају се српске песме. Сведоку прете. Самосталци и радикали су једнаки у раду против Хрвата. (?) Чуо је, да је парох Јовановић у Рајићу рекао у цркви, да је српска црква. На православно Петрово славио је С. Крунић крсно име. Ту су били Калафатић, Кутузов и Вукелић. Из прозора чуло се клицати: »Живео краљ Петар!« Чуо је, да православни имају оружја, које је имало послужити у случају устанка.

Др. Рокнић пита сведока, да му каже о том имену. — Сведок не зна имена.

Др. Лисавац после више питања ставља предлог, да се од земунске полиције добаве две фотографије оних србијанских официра, који су године 1907. били код Калафатића, а земунска их је полиција одузела дру Будисављевићу. Ове су фотографије предочене код преслушања Калафатићева. Сад се имају предочити сведоцима, да се докаже, како оне вечери нису били код Калафатића Ненадовић и Прибићевић, већ капетан Туцаковић и један мајор, чије су оно фотографије.

Предс.: Зашто др. Будисављевић није био опрезан, па оне фотографије послао поштом?

Држ. одв.: Ево, то Вам је зато, што се пре нисте поуздавали у суд! Ја сам предлагао, да се оне фотографије оставе

код суда, а Ви нисте хтели. Сада може само др. Будисављевић захтевати повратак својих списа.

Др. Рокнић: Молим, не може се ваљда оно узапћење списа узети као казна, што није др. Будисављевић оставио фотографије код суда! Подупире предлог дра Лисавца.

Др. Будисављевић: Ја нисам знао, да ће полиција отети списе браниљима, потребне за обрану њихових брањеника. Ја могу додуше поднети молбу полицији, да ми врате списе, али не јемчим, да ће ми удовољити молби. Само на захтев суда, а ја на то пристајем, могли би добити потребне фотографије. Код оне преметачине одузели су ми четири фотографије.

Предс.: А зашто сте их понели?

Др. Будисављевић: Хтео сам, да ми се у Београду службено потврди, да су то доиста фотографије Туцаковића и онога мајора, па да то нису били Прибићевић и Ненадовић, како то оптужба тврди.

Предс.: Видите, кад бисте овде онда фотографије оставили...

Др. Будисављевић:... и да нема код нас полицајног система!

Држ. одв. још једном се противи предлогу дра Лисавца.

Др. Рокнић хоће да приложи списима два рецеписа, који доказују, да је др. Малић послао после оног тобожњег састанка код Калафатића по 500 К оним србијанским официрима. Тај новац изгубио је онда др. Малић код картања. Онај је дакле „састанак“ било просто хазардно картање.

Предс.: То ништа не доказује. Они су онда јели, пили, па се картали. Али то ипак не искључује и изванредну њихову мисију!

Држ. одв. противи се и том предлогу.

Опт. Калафатић вели, да се оним рецеписима доказује, да онда нису били код њега Ненадовић и Прибићевић, а види се, шта су онда радили, кад су изгубили толико новаца на картању.

Сенат се повлачи на већање, па после четврт сата јавља председник, да се удовољава предлогу обране, па да ће се брзојавним путем затражити фотографије од земунске полиције.

Др. Хинковић: А мој кофер? (Смеј). (Кад се је др. Хинковић враћао из Београда, онда су жандарми и железничари у Инђији удесили тако, да је Хинковићев кофер отишао с возом горе, а Хинковић је без својих ствари морао наставити пут у Загреб. — Ур. „Бр.“)

Предс.: Једнако је закључено, да се они рецеписи приложе списима.

Др. Винтер ставља питања на сведока. Код тога овај наједном устаје, да има још нешто важно саопћити, да је наиме чуо, да је једном Вукелић послао неко писмо у — Београд. — Др. Винтер: И то је злочин! Сад Вас више немам ништа питати!

Др. Будисављевић пита сведока, да ли зна, у коју сврху иду људи у Липик? — Председник: Ваљда не ћемо овде испитивати, које се онде болести лече!

Опт. Калафатић доказује противсловља сведокова. Вели, да Вукелић није био онда код њега. Истиче, како је према фотографијама познао, да су се код њега на картање зауставили ноћу накресана два србијанска часника и то Туцаковић и неки Тодоровић. То ће свако посведочити. Нису то дакле били Ненадовић и Милан Прибићевић.

Опт. Вукелић вели сведоку, да лаже. Даље истиче, како је он — оптужени — остао у хрв. учитељском друштву, па је чак био одборником тога друштва. За С. Крунића, за кога оптужба вели, да је побегао у Србију, јер је био свестан кривице са велеиздаје, да је тај побегао, јер је проневерио црквени новац. Вукелић каже, да би најпосле и он побегао, да је знао, да ће осам месеци невин овде седети. Он је држао, да ће се брзо доказати његова невиност.

Опт. Кутузов побија успешно исказ сведоков. Ако је сведок чуо певати некакову »химну краља Петра«, па држи да је то кажњиво, онда је то имао одмах и пријавити. Вели да о бојкоту не може бити говора. Код сведока нема никаквог избора па зато не долазе к њему ни Хрвати. Све то скупа није велеиздаја, већ локална завист. Ту се није хтело ниједан комадић из земаља круне св. Стевана отргнути. Баш сведок не признаје заједницу с Угарском. — Сведок: Ја сам кр. угарски држављанин. (Иначе — франковац. — Ур. »Бр.«)

Сведок Драгутин Ђурић, трговац и гостионичар у Ст. Градишки, ркт., вели да је непорочан. Кад је заклет истиче му опт. Кутузов, нека се само сети, је ли он кажњен? — Сведок: Нисам. — Председник: Кажите, јесте ли кажњени? — Сведок: Јесам пре 28 година. Код судбеног стола у Пожеги на два месепа... (преступ §. 335. к. з.)

Онда хоће да говори чак тамо од босанског устанка. Даље приповеда о »састанку« у башти код Калафатића. Тада је један наздравио краљу Петру. — Председник: Ви сте рекли у истрази позитивно, да је онде био др. П. Чуповић. — Сведок: То не могу рећи. Један му је наличио... — Председник: Даље сте рекли, да сте познали и пароха Јовановића. — Сведок: Он је био често тамо. — Председник: Пустите то, је ли био онда, кад се наздравило краљу Петру? — Сведок: То не могу рећи... — Даље прича, како на Калафатићевој кући стоји натпис: »Ово је кућа само за Србе«. (Смеј код оптужених). — Калафатић: Да ли тај натпис стоји још онде? — Сведок: Да. — Даље зна, да су србијански официри били у Ст. Градишки, где су се и — купали. (Смеј). — Председник: Шта се говорило о тим састанцима, какову су сврху имали? — Сведок: Тај састанак био је готов устанак! Било је ту и оружја... Приповеда, како је чуо, да је једна женска видела, како Кутузов једне ноћи носи у своју кућу једну — врећу. — Председник: Шта је било у тој врећи? — Сведок: Е, то се не зна... — Србин Сулић му је причао, да има 40.000 комитетлија, који ће ускочити у Босну у случају устанка. Сведока је онда било страх... — Вели, да је сваки дан чуо викати: »Живео краљ Петар!«

Председник одређује одмор.

(Свршиће се извештај о 85. дану расправе).

НОВИ САД, 20. јуна 1909.

— **Млатњава са ходошком парницом.** Радикалска тевабија је на политичком пољу сасвим свабила певе, а том је природна последица, да ће се тим радикалским голаћима и гладницама измаћи и масне автономне лончине, из којих они тако слатко уму да кусају. Заставашка котерија, која пузи пред Векерлом и Раухом, због тога подгрева у погледу манастира Ходоша своје старе лажи, које смо ми толико пута разголитали и побили. Матора грешница „Застава“, која је иначе виртуоз у лагању, не може већ више ничега новога да измисли, чиме би се набацила на дра Полита због Ходоша, него мора да прежива своје старе лагарије. Забога, треба оним »политикусима« под сувачама и на сеоским рогљевима, што сричу глупости ергелуше „Заставине“, мало замазати очи старим, подгрејаним лажима. Од тога се ћелави вацки универзитетлија нада, да ће му радикалска раја још за коју годину обезбедити рахат-живот на рачун српског народа. Али у лажи, а нарочито у „Заставиној“, плитко је дно. Е, па лажи и даље, погана »Заставо«, сама си за себе једном казала: „Лагање и клевета, то је наш занат!“

Али кад „Застава“ већ лаже народу о неким бајаги успесима правника »de lege ferenda« у ходошкој парници, зашто та матора грешница „Застава“ не каже радикалском „народу“: колико је до данас радикалски Вербеција „de lege ferenda“ из народних фондова извукао предујма за тај велики „успех“, што је „исправљена грунтовница“? За што о том ћути „Застава“? Та „народ“ — велите ви — тражи да зна, шта се ради с народним добром. Па дед', на среду с тим: колико су радикали до данас потрошили на ходошку парницу, а шта су у њој постигли? Да видимо те радикалске надри-родољубе! Изнесите, ви опсенари заставашки, колико сте предујмили за ходошку парницу из народних фондова. Чекамо вас!

Политички преглед.

— **Сазив угарског сабора у ванредну седницу.** Услед нечувеног поступка рауховаца и франковаца у Броду, који су ухапсили и осудили на затвор народног посланика дра Мату Новосела и тиме флагрантно повредили посланички имунитет, хрватско-српска коалиција је одржала пленарну седницу. Према решењу ове састављен је и од коалицијоних посланика Срба и Хрвата на заједничком сабору потписан поднесак, којим се тражи, да се сазове угарски сабор у седницу. Тај поднесак су народни заступници др. Медаковић, др. Лорковић, др. Шурмин и Бањанин предали у четвртак председнику заступничке куће угарског сабора Јулију Јушту. Овај је ставио у изглед, да ће сазвати саборску седницу за понедељак. Главни управник писарнице заступничке куће Карло Таши је у четвртак по подне већ разаслао посланицима извешће о том. Једини предмет те седнице била би пријава о бруталној повреди Новоселова имунитета и то би се упутило имунитетном одбору. Али има их, особито на мађарској левици, и такових, који хоће да потегну и ствар кризе и банке.

Међутим, ако до понедеоника буде именована нова влада, не ће се тог дана моћи одржати седница, јер ће нови министри бити заузети формалностима око примања звања.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 20. јуна 1909'

— **Лепо појање.** Као што смо извештени, сутра, у недељу 21. о. м., појаће у овдашњој саборној цркви на литургији мушки збор младих Срба универзитетлија, који се преко ферија баве овде у Новом Саду. Збором ће управљати одушевљени млади Србин, свршени правник Милан П. Матић.

— **Забава овогодишњих новосадских српских абитуријената.** Прексиноћ у просторијама Ружичкине гостијонице на дунавској паробродској станици одржана забава овогодишњих абитуријената са новосадске српске велике гимназије испала је врло лепо. Новосадски српски свет се у велику броју одазвао позиву младих приређивача те је похитао, да се срдачно опрости са честитом омладином. Расположење је било тако анимирано, да се са данашњим подмлатком у заједничко коло ухватили и неки чланови оне прве одушевљене српске омладине из шесдесетих година минулог века. Млади се приређивачи могу дичити и поносити, да су у новосадскога српскога грађанства стекли искрених симпатија те за собом оставили лепу успомену као солидни и ваљани младићи.

— **Српска Читаоница у Делиблату.** Пишу нам из Делиблата: „У очи Видова-дне поново се конститујисала наша Српска Читаоница, основана још 1873. године. У управни одбор изабрани су др. Илија Ивачковић као председник, Милан Сретков као потпредседник, Паја Петровић као благајник, Никола Ђуришић као перовођа и пет одборника. Било је лепо видети, како се листом сви присутни уписују за чланове и — што није увек и свуда тако — одмах полажу и чланарину. Та реална пожртвовност чланова дала је читаоници могућности, да се претплати скоро на све српске политичке, књижевне и привредне листове и часописе, који излазе у карловачкој митрополији. На предлог месног пароха узела је читаоница Видов-дан за крсну славу и одмах други дан прославила своје свечарство призивањем св. духа, освећењем водице и резањем колача. На томе састанку скупљена је и лепа свота за Привредников шегртски фонд.«

— **Дахилук у Загребу.** Под насловом »Хапшење г-ђце Фанике Борошине« доноси »Србобран« од 18. јуна (1. јула) о. г. ову белешку:

»Како дознајемо, синоћ је у 6½ сати ухапшена млада госпођица Фаника Борошина из Загреба, која је често походила наше ухапшене Србе и разговарала их сестрински и пријатељски. Предана је одмах овдашњем судбеном столу и стављена **у самотну ћелију, у којој је прије тога био један зликовац**, а осим тога је у ћелији **нечистоћа**, особито с обзиром на креветске хаљине, **велика**. Ухапшени Срби хтједоше јој послати чистог креветског рубља, али је одмах враћено натраг. Ту не треба коментара.

Чује се, да је разлог хапшењу г-ђце Борошине једна поштанска пошиљка пресудном сенату, у којој се је налазио — **конопац** са ријечима: »За Кошутића и Акуртија доста«.

Прије тога добио је вотант Кушт туце кравата, али старих и изношених«.

Ово је већ сувише! Та то је већ прави дахилук! Овако што може се догађати само под Рауховом владавином у Загребу, иначе тога нема ваљда ни у Патагонији.

— **Исправак.** У 131. броју »Браника« од ове године у четвртом ступцу треће стране поткрала се погрешка, коју морамо исправити. Онде наиме међу вестима, где је реч о главној скупштини новосадског »Добротвора«, стоји: близу **20.000** круна резервног фонда а треба да стоји: близу **200.000** круна....

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Удавиле се у глибу.** Као што јављају из Лисабона, удавиле се јуче у глибу реке Аве четири младе девојке.

— **Кривотворене билансије.** У Араду је државно одветништво извештено, да су билансије Арадске Кредитне Банке и Штедионице кривотворене. Предистрагу је спровела полиција па се испоставило, да су књиге неуредно биле вођене. Стручњаци ће после петнаест дана имати да поднесу извештај.

— **Пијани војници пуцали на лађу.** У Тулону је при вежби треће артиљеријске насеобинске пуковније један реморкер претрпео озбиљне хаварије услед тога, што је био погођен гранатама. Истрагом се испоставило, да су њих неколико војника, који су пуцали, били пијани.

— **Срушила се скела.** Јављају из Маргите, да се у Бистра-Теребешу услед тога, што је била претоварена, срушила скела на црквеном торњу, који се зида. Четири су радника озлеђени тако, да не ће остати, а деветорица су тешко рањени.

— **Ново посуђе.** У Паризу је човек пре кратка времена у изложби америчких творевина могао видети чудновато ново посуђе, које је начињено од каменог угља. Тањири, леђени, саксије... све то сјајно црно стоји пред очима изненађених посетилаца. Употребљени угаљ је веома тврд, у Пенсилванији откривен антрацит. Неки бивши рудар основао је радионицу, у којој се гради такво посуђе, и већ има неких сто радника у тој својој радионици. Предмети се најпре извајају из сирове грађе па онда се зготове на точилу и најзад се углачају. Посуђе је ванредно јефтино а уз то ипак веома дурашно. Само дабогме нема свако воље, да једе са тањира од угља.

НОВИЈЕ.

Београд, 19. јуна. Запети одношај, који је до сад постојао међу краљевићем Ђорђем и једном групом завереника, тако се погоршао, да постоји опасност озбиљна сукоба. Тому је нарочито много придонело то, што је умировљен мајор Окановић, који је с краљевићем Ђорђем имао оштру размирицу. Завереници се надају, да ће се даљи заплети избећи тим, што ће краљевић Ђорђе отпутовати у иноземство. Говори се, да је ратни министар учинио сходне мере, да се спрече евентуалне незгоде.

Будимпешта, 19. јуна. Код Јушта се у заступничкој кући угарског сабора и данас скупили силни политичари, чланови независне странке, да би дошли у додир с Кошутом. Расположење свију група веома је оптимистично. Сви мисле, да ће данашња Лукачева аудијенција по независну странку испасти повољно те да ће Кошуту бити понуђено, да буде министар-председник. С друге се стране опет после фактичне десигнације стари кабинет, који води послове, не ће у понедељак у саборској седници моћи појавити на министарским фотељама. По свој ће се прилици седница морати одгодити. Ако Лукач буде десигниран, настаће велике компликације. Нови кабинет једва би се до понедељника могао саставити те прећи све стадије наименовања.

Рогатачка Киселица (Rohitsch-Sauerbrunn), 19. јуна. Данас је ве-

лика депутација Срба и Хрвата, који се налазе овде на лечењу, демонстративно поздравила председника хрватско-српске коалиције дра Гргу Тушкана, изјавивши му живе симпатије и одобравање рада српско-хрватске коалиције са свију крајева, где живе Срби и Хрвати.

Техеран, 19. јуна. Револуционарци се спојили па су заједно пошли на главни град. Шахове су трупе већ непоуздане. Базари су позатварани. Становништво бежи. Министарства су обуставила свој рад.

Париз, 19. јуна. Велик број француских политичара и књижевника спремили су за вечерас протестни митинг против „велеиздајничке“ парнице у Загребу.

Лондон, 19. јуна. Неки индијски ђак је из револвера убио политичкога ађутанта гувернеру Морлеју и једног Шангајца. Убица је ухапшен.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »БРАНИКА«.

Протест цивилизованог света против »велеиздајничке« парнице у Загребу.

Париз, 19. јуна. (Од нашег извештача.) Овде је у дворници палате научних друштава одржан велики збор, да протестује против загребачког процеса. На том збору су учествовали сви француски новинари и дописници страних листова. Говорили су чланови француске заступничке коморе: Дени-Кошен, Рајнах, Стег и Вилм; за тим професори на универзитету: Ларнод, Фор, Сеаљ, Денис, Оман; па онда: Виктор Бе'ар, директор часописа „Реви де Пари“, Киљар, потпредседник француске лиге за заштиту људских права. Изашла је на француском језику брошира, у којој је приказано то чудовиште од парнице. (Хоће ли Раухови плаћени „шорналисти“ смети казати, да су и толики одлични и знаменити Французи »плаћени из Београда«? — Ур. „Бр.“)

Криза у Угарској.

— Обрт у кризи. — Кошут опет на помолу. — Спор између Кошута и Јушта због изборне реформе: Кошут против општег тајног бирачког права. —

Будимпешта, 20. јуна. Др. Лукач се је вратио јуче у Будимпешту, кад је од шефа кабинетске канцеларије Даруварија чуо, да га краљ после подне не ће више звати. Краљ иде данас на отварање тауернске железнице, а вратиће се у понедељак. Међутим ће Векерле у недељу отићи у Беч. Отуда у Бечу очекују обрт. То, што Лукач није одређен за министра-председника, делом се разјашњава критичним понедеоником, кад ће **бити саборска седница,** а делом се сматра као повољан знак, да краљ безусловно хоће да избегне покушај са »борбеним« министарством.

Изгледа, да се опет истиче Кошутов план за решење кризе и по свој прилици ће др. Лукач о том водити преговоре и у уторак отићи у Беч. Решење ће бити безусловно од недеље.

Лако је могуће, да ће у саборској седници од понедеоника бити непредвиђених догађаја; живо раде, да ове отклоне.

Јуче је у клубу странке независности Јушт опет раздражено говорио против Кошута због једног саопштења, у коме се Кошут изразио против општег тајног бирачког права. Холо и више њих присутних придружише се Кошутову схватању.

Анархистичка завера против руског цара.

Стокхолм, 20. јуна. Ухапшено је 20 анархиста; нађени су важни списи о завери против руског цара Николе II.

Несреће.

Дортмунд, 20. јуна. Велика гасна цев у Хорде-у пукла је, од чега је онесвесло 30 особа. До сада нико од њих није умро.

Лондон, 20. јуна. При градњи нове луке у Њупорту (у Велсу) провалио се насип, те око 40 радника погибе.

Врење у Турској.

Ерзерум, 20. јуна. Овде је ухапшено 150 војника због реакционарног ровења.

Револуција у Перзији.

Техеран, 20. јуна. Овде су опет избили немири. Синоћ су базари војском поседнути. Попрећено је, да ће их силом отворити, ако их сутра не отворе. Шах је дао прогласити ратно стање. Ова наредба доводи Европљане у опасност.

Колера се у Русији шири.

Петроград, 20. јуна. Колера се је раширила већ у многе друге вароши. Колера се нагло шири.

Још један!

Рожнава, 20. јуна. Варошки капетан Арпад Сакал је побегао, пошто је проневерио већу своту новца. Ухватили су га у Црквеници.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

С. Веселиновићу — Саравола. Питајте радикале, шта то значи: »шури-бури«, и да ли се са тим »шури-бури«, као кад се деца играју жмуре, може присвојити један манастир. Људи око радикалске „Заставе“ или су луди или су пусти. Зар они не знају, да је била деоба међу Србима и Румунима и да је манастир Ходош припао румунској арадској дијецези? То је било десет година пре, него што је и установљен фискалат код народних фондова. Срби нису могли успети још под патријархом Рајачићем, да манастир Ходош потпадне под темишварску дијецезу. Румуни нису манастир Ходош грунтовно преписали на своје име, док др. Мушицки није потегао грунтовну парницу, па је после кр. курија успоставила старо грунтовно стање, где нема ознаке ни румунске ни српске. Пређашњи фискал дао је у ствари манастира Ходоша своје опширно правничко мишљење. Тај званични акт је на расположењу радикалском саборском одбору, али овај га не ће да износи на јавност. У том правничком мишљењу не каже се, да не треба водити парницу за ревиндикацију манастира Ходоша, него се тамо каже, да претходно ваља набавити правне доказе. У тако важној парници не иде се голим грлом у јагоде.

Радикали, кад су дошли до владавине у нашој автономији, годинама и годинама су купили доказе — и сретно **на предујмове потрошили преко 30.000 К,** словом: **преко тридесет хиљада круна** радикали су на ходошку парницу потрошили до сада из народног џепа, а **нису управо ништа израдили** у тој парници.

Трговина.

НОВОСАДСКА ПИЈАЦА.

ИЗВЕШТАЈ

20. јуна (3. јула) 1909.

Пшеница I. каквоће	—	К	15·50—·—
Пшеница II. каквоће	—	„	14·80—·—
Зоб — — — — —		„	8·50—·—
Јечам — — — —		„	7·60—·—
Кукуруз окрњен		„	7.30—·—

све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили	— — —		58—60 п
Свињи тешки по кили	— —		1 К 06 п
средњи „ „	— —		90—96 „
„ лаки „ „	— —		84—88 „
„ мршави пар	— —	—	К 170—200
Теоци — — — — —		—	58—64 п
Јагањци — — — — —		—	20—22 К
Кљукане гуске по кили	—	—	К 1·40
Јаја 8 комада — — —		-- —	40 п.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

†

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Приликом смрти нашега никада незаборављеног супруга, односно оца, ц. и кр. генерала

витеза **МАРКА КНЕЖЕВИЋА**
од Соколца

сматрамо својом неодложном дужношћу, да јавно и најусрдније захвалимо Његовој Светости карловачком митрополиту и српском патријарху господину Лукијану Богдановићу, који је изволео послати депутацију на погреб нашег драгог покојника. Најтоплије се захваљујемо Његову Високопреосвештенству господину Митрофану Шевићу, бачком епископу, који нам је лично кондолирао и чинодејствовањем на опелу тужну погребну свечаност увеличао. Топла и усрдна захвалност високопречасном протојереју и ректору срп. карловачке богословије г. Јовану Вучковићу, који се у светој цркви сетио дирљивим, топлим и одабраним речима нашег милог покојника и његових заслуга. Искрена захвалност пречасној господи: синђелу *Макарију Гаврилову, дру Иринеју Ђирићу,* изасланицима Његове Светости, г. г. *Михајлу Миловановићу* катихети, *Ђорђу Велику, Вељку Миросављевићу, Теодору Миличку, Владиславу Јанкулову, Стевану Николићу, Владимиру Обрадовићу, Силвестеру Перићу и Никанору Чобановићу,* који су при опелу и погребу чинодејствовали.

Засебно се захваљујемо високородном господину пуковнику *Константину Екмецићу,* који нам је својом предусретљивошћу био на руци око припрема за погреб. Исто тако нека прими нашу захвалност г. *Пера Матић,* трговац, који нам је учинио врло великих услуга за погреб.

Особитом захвалношћу дугујемо врло штованом *официрском кору* ц. и кр. и домобранске војске из Новог Сада и Петроварадина, који је свечано дошао на погреб свог умрлог друга.

Захваљујемо се правнику г. *Милану Матићу,* који је саставио од честите академске омладине кор, који је при погребу складно појао.

Најтоплије се захваљујемо најпосле *целом грађанству новосадском,* које се у огромном броју окупило на погребу и испратило нашег драгог покојника до вечне куће.

Најтоплију захвалност нашу нека приме и сви они и из места и са стране, који су положили венац на самртнички одар или своје саучешће било писмено било усмено нама уцвељенима изјавили.

У Новом Саду, 20. јунија 1909. године. 257 1-1

ОЖАЛОШЋЕНА ПОРОДИЦА.

ОГЛАСИ.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС.

Услед одлуке управног одбора **«Прве Сентомашке Штедионице д. д.“** од 27. јуна 1909. г. расписује се овим дражба на мањак ради градње својега дома у Сентомашу.

Радова има: зидарских, камено-тесачких, дрводељских, покривачких, лимарских, браварских, мазачких, стакларских, молерских, тапетарских, пећи и инсталација.

Рефлектовати могу само овлаштени предузетници за такова подузећа; а сви радови издаће се једноме предузетнику.

Писмена дражба одржаће се 15. јула о. г. у просторијама штедионичиним у 10 сати пре подне; сваки дражбователь дужан је положити одмах и вадиум у износу од 10% од достале своте, што ће за време трајања рада и јамчевног времена, као јамчевина да служи. Вадиум се полаже у готовом новцу или вредносним папирима, јер му се иначе понуда не ће у обзир узети.

Задржава се право избора предузетника по поверењу, ма он и скупу понуду ставио; резултат дражбе прогласиће се присутнима дражбователима односно вадиум им вратити.

Предрачун, планови и остали делови изложени су од данас у споменутој заводској канцеларији, где се за време званичних часова могу проучавати.

У Сентомашу 28. јуна 1909.

УПРАВА
ПРВЕ СЕНТОМАШКЕ ШТЕДИОНИЦЕ
деоничарског друштва.

249 (2—3)

ПОЗИВ.

Овим се позивате да изволите доћи у

ванредну главну скупштину

друштва »ДОБРОТВОРА«
у Новом Саду,
која ће се одржати
у среду 24. јуна (7. јула) о. г. у 9 сати пре подне
у великој дворници хотела
„Јелисавете“.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Оверовљење чланова, који су дошли на скупштину.
2. Отварање скупштине.
3. Извештај управе о извађању решења последње главне скупштине у погледу претварања друштва „Добротвора“ у задругу, која ће се судски протоколисати.
4. Поднашање нацрта основних правила друштва „Добротвора“ као задруге ради претреса и решавања.
5. Избор 9 чланова управе и 6 заменика.
6. Избор три члана надворног одбор и два заменика.
7. Избор три члана, која ће скупштински записник потписати и оверити.

У Новом Саду, 14. (27.) јуна 1909. г.

250 1-3 УПРАВА.

Ко хоће
дуго да живи

и да увек буде здрав, те да му никад ни доктор ни апотека не треба тај нек поручи

ЦРНОГ ТРЕБИЊСКОГ ВИНА

—:: 15% ::—

2 флаше (шампањске величине) 3 круне свака штација franco код

Лазара Станковића

30— 173 Стапар — Бачка.

Професори: Ополцер, Драже, Шницлер, Кајнцхауер препоручују

АНАТЕРИН ц. и кр. дворског зубног лечника **дра Ј. Г. Попа**

од 59 година амо једино најјача средства за зубе,

која одмах могу да извлече **уста, зубе, десни, грло,** готово су без мириса и **ослобађају од најмучнијих болова и патње.** На стомак и на црева утичу веома благотворно. **Прави су само са мојом фирмом,** по К 2·80, 2·—, 1·—. **Тубус анатерин-крема за зубе** —·60 у боци К 1·40, у пакету —·70. **Прашак** за зубе К 1·60. Не пени се, не квари зубе. Може се добити у лекарницама, дрогеријама и у радњама, у којима се продају мирисљава средства. 112 8—13

Примам на машини

штрикање и потштрикавање

ЧАРАПА

по умереној цени.

Ј. Пандуровић,

6 58— Кошутова улица бр. 25. врата 9.

ПОЗИВ
НА
УПИС У ЧЛАНСТВО
:-: :-: добротворног посмртног друштва у СТАРОМ КЕРУ. :-: :-:

Смртни смо људи, не знамо, када ће доћи по нас неумитна смрт, када ћемо се растати са својим најмилијима на овом свету. Знамо врло добро, да смрт долази у неочекивано време. Дужни смо да се још за времена постарамо за бољи живот наших млађих, наших наследника. Дужни смо да се још за живота постарамо да наши млађи, наши наследници поред велике туге за губитком својих најмилијих, ипак буду тим безбрижнији и утешенији, што ће у стању бити достојно сарранити своје најмилије а без да се морају задуживати или добро своје у невреме и у бесцење продавати. Стога смо намерни да оснујемо посмртно друштво

„СТАРАТЕЉ“

које ће се постарати да многој ојађеној и сиротој породици тугу и невољу ублажи и олакша.

Друштво се оснива са задатком да после смрти свог редовног члана исплати назначеним наследницима **К 1000, словом једну хиљаду круна у име помоћи.**

Чланом може бити сваки грађанин који је навршио 20. годину и није прешао 53. годину, а сад при оснивању прима се за члана и до 65 година који докторском сведоџбом докаже да је здрав. —

Да би сиромашнији сталеж могао бити члан, то је цена ниска и незнатна.

Сваки члан одмах при пријави дужан је положити **4 круне уписнине** а по смрти појединог члана 2 круне посмртнине, који члан уплати 300 смртних случајева престаје даље уплаћивати те постаје виринним чланом друштва са свима правима које друштвена правила дају редовним члановима.

Број чланова је најмањи 500 а највиши 601 и друштво ће отпочети рад дозволом министарства чим се пријави 500 чланова, стога свако ко је рад својој породици добра да учини, нека се пожури са уписнином од 4 круне, да би се накупио довољан број, како би се друштво могло основати и почело радити **јер је час умирања неизвестан, па нека смо спремни.**

Уписнину ваља, путем поште слати на адресу: **Szerb Hitelszövetkezet Ókér (Bácska).**

Ко би се примио да купи чланове за друштво нека се обрати на г. ГАВРУ МАНОЈЛОВИЋА, књиговођу **Српске Честичарске Кредитне Задруге, Ókér (Bácska),** од кога ће добити тисканице и потребна упутства.

У **Старом Керу,** 27. јуна 1909. 256 1—3

ОСНИВАЧКИ ОДБОР:

Милан Галетин, Прока Ракић, Шандор Ботић, Драгутин Чолаковић, Душан Ботић, Гавра Манојловић, Водринг Агостон, Лазар Рељин, Стеван Ђ. Ботић, Ђука Жижаков, Пера Ракић, Тоша Рељин.

Хотел „БЕЛА ЛАЂА“
ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро

1 61-150 (urquell) **ПИЛЗАНСКО ПИВО.**

Овде се може јефтино добити један полован **Ландауер.**

СЛАНО КУПАТИЛО
У СТ. СЛАНКАМЕНУ

отворено од I. маја до I. октобра.

Има **40 елегантно намештених соба** са ценом од 1 К до 4 Круна;

лепу пространу **новосаграђену рестаурацију** са добрим јелом и пићем;

стална музика, која трипут дневно свира.

Ближа извешћа даје

Штедионица у Ст. Пазови.

669 60-100

СТАН

у новосазиданој кући (ханска ул. бр. 4.) потпуно одељен који се састоји из 5 соба, кухиње, собе за купање, засебног подрума и затвореног ходника, — издаје се од 1. августа по н. к. Кроз све просторије спроведено је гасно осветлење. Стан се може видети од 3—6 по подне. Извештај у ћурчиској улици бр. 16. 198 9-

---

Трговина шпецераја, колонијала и деликатеса

Петровић и Поповић
НОВИ САД.

Препоручује славном опћинству како у месту тако на страни своје свеже приспеле **поморанџе, лимунове** и остало јужно воће.

Нарочито препоручујемо пажњи да смо се за ову сезону опскрбили добрим **медом, грожђем, бадемом,** најбољом **ванилијом** и правим банатским **брашном,** као и свом деликатесном робом, најбољим **ликерима,** равним **сиревима** и **рибама,** правом прашком **шунком** и француским **шампањцем** и т. д.

Цена умерена, послуга брза и тачна под властитим надзором.

506 99—100

Поруџбине са стране обављамо најбрже и најсавесније.

ОТМЕНО ДОБРА И ФИНА ВИНА добија се данашњим даном отпочето из винограда сопственог који лежи на брду каквоће, као што је салаксија, у затвореним флашама од **једне** литре, код потписаног и то:

1	флаша финог асталског вина	—	—	—	К —·60 филира
1	„ „ фукса „	—	—	—	К —·60 „
1	„ „ шиљера „	—	—	—	К —·60 „
1	„ „ ризлинга „	—	—	—	К —·70 „
1	„ „ црна бордо „	—	—	—	К 1·60 „

Од флаше узима се улог од 20 фил., који се при повратку флаше враћа.

Продаје увелико отпочето од 50 литара на више. Пријатељима и знанцима оценити добро и фино вино, препоручујем покушај.

ЈОВАН ГЕОРГИЈЕВИЋ

НОВИ САД, 3. јуна 1909. 229 5—6 Кошут Лајош (главна) улица 3.

Лондон. 18 Златна колајна.

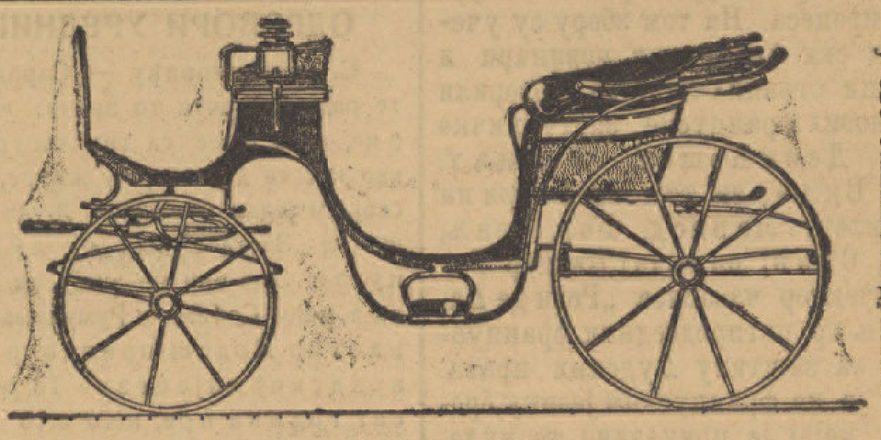

ИЗВОЗ ГОТОВИХ КОЛА у све балканске државе.

Прва јужно-угарска творница кола и парног савијања дрва. парна тестеријоница

МАТИЈЕ РАЈХА и КАРЛА ЛЕБХЕРЦА
у НОВОМ САДУ

(на Лиману, тик до жељезничке станице).

Највеће стовариште најразличнијих, најмодернијих кола од најједноставније до најелегантније израде по најјефтинијим ценама. Признато солидна творевина. — Илустровани ценовници бесплатно и франкирано. Стара се кола оправљају најбрижљивије или се на жељу и трампе. 139 14-30

Под својим надзором, тачна послуга и најумеренија цена.

Најбоље врсте плава камена, фарбе за жито (Dupuy-Samenbeize).

НАЈФИНИЈА зејтина, пиринча, јефтине кафе, ситна и крупна грожђа, бираних бадема и лешњика.

МИНХЕНСКО шпатен пиво у флашама. Највећи избор минералне свеже воде. Разне сорти сирева. Фришких сардина и других разних РИБА.

ДЕЛИКАТЕСА И ШПЕЦЕРАЈА ТРГОВИНА **Љ. СТЕФАНОВИЋА СИН, НОВИ САД** Основана 1866. Главна улица бр. 27. Телефон бр. 76.

Разна калифорнијска ВОЋА Праве манастирске ШЉИВОВИЦЕ.

Грчка лековита вина: **Mavrodaphne, Cypro, Ahaier, Malvasier.**

Сваки дан свежа путера за тај, са спахилука надвојводе Албрехта.

Најбоље врсте ВИНА бела и црна у боцама по ванредно јефтиној цени.

Под својим надзором, тачна послуга и најумеренија цена.

22 (24-52)

Мађар треба да пије само мађарске минералне воде!

МАЂАРСКИХ МИНЕРАЛНИХ ВОДА

прометно и извозно д. д. БУДИМПЕШТА V. Ráthory utcza 5.

доноси у промет искључиво природну мађарску минералну воду.

Борсечки Болдижар, против кроничнога катара у стомаку . . . . . .
Борсечки главни бунар, краљица минералних вода, против костобоље . . . . . .
Борсечки кошут, против малокрвности . . .
Бодочка Матилда, алкална кисела вода .
Барош, против болести у бубрегу . . .
Борхеђска, која тера на мокрећу . . . .
Бохолтска, вода која освежава . . . . .
Елепатачка, против жутице . . . . . .
Горњоранкошка Марија, против катара у грлу
Хоргитолигетска, напитак који освежава. .
Хоргас, који прави апетит . . . . . .
Касон, у којем има јода и литијума . . .
Репатска кисела вода . . . . . .
Сикулски Селтерс против кроничнога катара у стомаку . . . . . .
Стојканска, против шећерне болести . . .

Питајте свог лечника па ћете чути, да се успех у лечењу природном минералном водом, и њен угодни кус не може ни сравнити са осталим вештачким киселим водама.

Нашим мађарским минералним водама могу се накнадити све иноземске лековите воде. (2-10) 245

Стовариште код Адолфа Шосбергера у Н. Саду. — Може се добити код г. г.: Синова Емерика Дицгена, Браће Вагнера Јосифа Лудвига и Љуб. Стефановић Сина.

Власник и издавалац: деоничарско друштво „Б[illegible]“ Штампарија деоничарског друштва „Бранка“.